

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2026. № 5.
ISSN 2307-2105



Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.104>

УДК 330.34:330.35(477)

О. Ю. Бобровська,

д. держ. упр., професор, професор кафедри економіки та економічної безпеки, Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2174-9040>

**СОЦІАЛЬНО-КОРПОРАТИВНЕ ПАРТНЕРСТВО ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ
ОСВІТИ І СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК ШЛЯХ
ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ
ВИЩОЮ ОСВІТОЮ**

O. Bobrovska,

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Economics and Social and Economic Security, University of Customs and Finance

**SOCIO-CORPORATE PARTNERSHIP BETWEEN HIGHER EDUCATION
INSTITUTIONS AND BUSINESS ENTITIES AS A WAY TO IMPROVE
THE LEVEL OF PRACTICAL TRAINING OF SPECIALISTS WITH
HIGHER EDUCATION**

Представлені результати дослідження сучасного стану, достатності і відповідності навчання майбутніх фахівців із вищою освітою вимогам суб'єктів господарювання. Зроблені висновки необхідності і можливостей удосконалення організації та поглиблення змісту їх практичної підготовки. Наведені докази і визначений шлях переходу традиційного практичного навчання майбутніх фахівців на практико-орієнтоване з набуттям практичних компетенцій і навичок у період опанування теоретико-методологічних знань професійно орієнтованих дисциплін у закладах вищої освіти. Визначено зміст і запропоновано застосування можливостей методу соціально-корпоративного партнерства і співпраці закладів вищої освіти із суб'єктами господарювання для об'єднання спільних інтересів і можливостей підвищення ефективності набуття практичних компетенцій майбутніми фахівцями, що дозволить вирішити складну соціальну проблему – соціальний захист молодих фахівців і їх працевлаштування за обраною спеціальністю одразу після закінчення закладів вищої освіти. Відмічені відмінності методу соціально-корпоративної партнерства і співпраці від методу корпоративного соціального партнерства, використовуваного в бізнес-структурах і підтримуваного державою, заради підвищення соціальності і суспільного соціального розвитку населення України. Розроблена модель, зміст і методи побудови процесу спільної практичної підготовки майбутніх фахівців закладами вищої освіти разом із суб'єктами господарювання шляхом побудови самостійної структури віртуального простору практичної підготовки студентів у закладах вищої освіти із застосуванням активних методів навчання. Визначені функції, зміст, процес, організаційні, змістовно-методичні основи проведення спільної практичної підготовки майбутніх фахівців і соціальна відповідальність організаторів її проведення.

The results of the study of the current state, adequacy and compliance of training of future specialists with higher education with the requirements of business

entities are presented. Conclusions are drawn on the need and opportunities for improving the organization and deepening the content of their practical training. Evidence is provided and the path of transition from traditional practical training of future specialists to practice-oriented with the acquisition of practical competencies and skills during the period of mastering theoretical and methodological knowledge of professionally oriented disciplines in higher education institutions is determined. The content is determined and the application of the possibilities of the method of social and corporate partnership and cooperation of higher education institutions with business entities is proposed to unite common interests and opportunities for increasing the efficiency of acquiring practical competencies by future specialists, which will allow solving a complex social problem - social protection of young specialists and their employment in the chosen specialty immediately after graduating from higher education institutions. The differences between the method of social and corporate partnership and cooperation from the method of corporate social partnership used in business structures and supported by the state for the sake of increasing the sociality and social development of the population of Ukraine are noted. A model, content and methods for building the process of joint practical training of future specialists by higher education institutions together with business entities have been developed by building an independent structure of the virtual space for practical training of students in higher education institutions using active learning methods. The functions, content, process, organizational, content and methodological foundations of joint practical training of future specialists and the social responsibility of the organizers of its implementation have been determined. The use of proposals and further scientific and applied research into the possibilities of overcoming the existing problem of improving and increasing the practical competencies of graduates of higher education institutions and methods of acquiring them will provide conditions for training specialists capable of designing, forming and implementing ways to restore and develop the country's economy.

Ключові слова: *практико-орієнтована підготовка, заклади вищої освіти, суб'єкти господарювання, фахівці, студенти, метод, партнерство, соціально-корпоративне партнерство, співпраця, корпоративізм, принципи, компетенції, нова економіка, повоєнне відновлення, професійно-кваліфікаційний потенціал, суспільство.*

Keywords: *practice-oriented training, higher education institutions, business entities, specialists, students, method, partnership, social and corporate partnership, cooperation, corporatism, principles, competencies, new economy, post-war recovery, professional and qualification potential, society.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблема погіршення умов практичної підготовки майбутніх фахівців почала формуватися на початку становлення ринкової економіки України. У цей період випускники українських закладів вищої освіти (далі – ЗВО) високо цінувалися в багатьох країнах світу. В перші роки незалежності організація практичного навчання, як і раніше, передбачала стажування студентів ЗВО на робочих місцях протягом 4–6-ти місяців, на великих підприємствах існували філії кафедр, були створені належні умови для забезпечення студентів нормативними, навчальними-методичними й аналітичними матеріалами, необхідними для опрацювання і вирішення поставлених практичних завдань. Значна увага приділялася діяльності керівників практики від бази практики, за яку вони отримували від навчального закладу погодинну оплату праці, згідно з чинними в період практики ставками з розрахунку 1 година на одного студента на тиждень [4]. Але з часом, унаслідок процесів приватизації державного майна та переходу підприємств у приватну власність, ситуація змінилась. Нові власники були зацікавлені у фахівцях з досвідом роботи за спеціальністю, які здатні приносити прибуток одразу. До соціальних зобов'язань суб'єктів господарювання стосовно якісної організації практики студентів увага суттєво знизилась.

У філіях кафедр також погіршилися умови для належної практичної підготовки і стажування студентів, зменшилися увага до їхнього

консультування і практичного навчання. З часом, коли покоління досвідчених фахівців зменшилось через вікові причини, умови участі суб'єктів господарювання у практичній підготовці майбутніх фахівців не покращились. Натомість з'явилися гучні нарікання з боку суб'єктів господарювання і органів публічної влади щодо зниження якості підготовки фахівців у ЗВО.

Сучасні зміни в господарському середовищі суспільства зумовлюють зміни економічних відносин між суб'єктами господарювання та змісту їхньої практичної діяльності. Це вимагає оновлення змісту праці керованих економічних підрозділів і професійних дій працівників. Так, до фахівців з економіки умовою їх діяльності стає формування менеджерського мислення, здатності своєчасно передбачати перебіг економічних процесів і змін, організувати діяльність в підрозділах економічного спрямування, стратегування і прогнозування. Водночас зростають вимоги до результативності економічних і виробничих процесів, які пов'язані з економічними функціями управління. Відповідно стає більш гострою потреба в доборі фахівців, здатних оптимізувати виконання завдань, спрямованих на розвиток різних видів економічної діяльності, та застосувати інноваційні підходи для підвищення ефективності оперативної і перспективної діяльності. Стає очевидним, що в нових умовах функціонування суб'єктів господарювання до практичної підготовки майбутніх фахівців нової формації безпосередньо повинні бути залучені і самі підприємства, і всі зацікавлені організації (установи), які потребують таких фахівців сьогодні і в перспективі.

Організація спільної діяльності ЗВО і суб'єктів господарювання може здійснюватися на засадах соціального корпоративного партнерства як найбільш прийняттого способу організації спільної діяльності. Однак поки цей метод співпраці між українськими ЗВО і суб'єктами господарювання використовується недостатньо. Це зумовлює потребу подальших досліджень, спрямованих на виявлення можливостей цього способу ефективної дії і умов його застосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідея корпоративного соціального партнерства виникла після виступу Генерального секретаря ООН Кофі Аннана (1999 р.), який звернувся до лідерів найбільших компаній світу приєднатись до міжнародної ініціативи – Глобального договору, в межах якого створювалися умови для співпраці на принципах соціальної рівності та збереження довкілля. Багато країн підтримало цю ідею і стало на пошук шляхів для її застосування. Так виникли пропозиції з застосування принципу соціального партнерства. При цьому увага спрямовувалась на розкриття у сфері трудових відносин змісту соціальної взаємодії. Концепція пошуку форм їх виразу спиралась на етику Л. Фейєрбаха, П. Прудона, ідеї Ф. Лассаля, Е. Бернштейна, М. Вірта, О. Міхаеліс, методологічні можливості застосування соціально-філософської і соціологічної концепції простору Е. Берджеса, П. Бурдьє, В. Виноградського, Г. Зіммеля, О. Конта та ін. [3, с. 12–13].

Дослідженням розвитку корпоративного та соціального партнерства і поглибленню його концептуальних основ, умов застосування і аналізу набутої практики в Україні займались науковці С. Мельник, Г. Місько, М. Максимова, М. Котельнікова, М. Саприкіна, О. Ляшенко, М. Саєнсус, А. Зінченко та ін. [1]. Але їхні дослідження присвячені сутності, особливостям і поглибленню соціального партнерства для включення і вирішення соціальних проблемних питань у процеси організації й функціонування бізнесу, підвищення його конкурентоспроможності, соціального захисту й безпеки економіки. Питанням розвитку соціально-корпоративного партнерства увага приділяється мало, хоча на сучасному етапі воно стало розглядатись як пріоритетний напрям розвитку суспільства, що мотивує до збільшення уваги наукового практичного вирішення цієї проблеми.

Постановка завдання: з'ясувати й визначити зміст, роль і можливості застосування методу соціально-корпоративного партнерства та співпраці ЗВО і суб'єктів господарювання для побудови практично-орієнтованої підготовки фахівців з вищою освітою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Феномен соціального партнерства та методи його впровадження у взаємовідносини між суб'єктами

суспільної діяльності формуються шляхом узгодження інтересів, налагодження інтеграційних зв'язків, визначення обов'язків, вирішення спільних проблем. Важливим є також формування спільної мотивації, розвиток співпраці й ефективної взаємодії без залучення фінансових механізмів. Але потенціал таких можливостей і напрямів співпраці в народному господарстві країни і його галузях використовується вкрай недостатньо. Особливо це стосується соціального партнерства між ЗВО і суб'єктами господарювання у сфері забезпечення соціального захисту і працевлаштування випускників одразу після закінчення навчання й отримання дипломів.

Питанням співпраці ЗВО і суб'єктів господарювання в останнє десятиріччя приділяється увага в багатьох країнах ЄС. Прикладом такої співпраці є корпорація Siemens, яка розмістила свої штаб-квартири безпосередньо на базі університетів, співпрацює з університетом Лінкольна та Трансільванським університетом, Оксфордським та Кембриджським університетами, Індійським інститутом наук, університетом Цінхуа, Університетом Тонджі та іншими [2, с. 41], надаючи студентам можливості співпрацювати з некормерційними й комерційними організаціями. Компанії запрошують працювати і фахівців-практиків до викладання і проводять із бізнесом спільні дослідження. Українські компанії ТОВ «Нова Пошта», Агропромхолдинг «Астарта-Київ», банки («Ощадбанк», «ПриватБанк», «Райффайзен Банк» тощо) та багато інших також використовують практично-орієнтовану формулу підготовки фахівців для можливого зайняття вільних робочих місць – практика здійснюється на конкретних робочих місцях, створюються умови і для їх стажування.

Відомий світовий постачальник комунікативних рішень HUAWEI реалізує масштабну програму «Насіння для майбутнього» (Seeds for the Future), в якій щорічно беруть участь студенти провідних університетів, в тому числі України. Вони отримують якісні знання у сфері ІКТ, беруть участь у майстер-класах із лідерства, працевлаштування, підприємництва, сталого розвитку, знайомляться з галузевими тенденціями у сферах телекомунікацій, цифрової трансформації, штучного інтелекту, енергетики,

інновацій тощо. Програма вважається інвестицією у наступні покоління, завдяки якій студенти поліпшують свою конкурентоспроможність на ринку для подальшого працевлаштування. Подібні формати співпраці ЗВО з бізнесовими структурами та суб'єктами державного сектору розвиваються і в Україні. Серед них – прямі ефіри, тематичні підкасти, кар'єрні ярмарки, програми стажування, ознайомчі екскурсії до центральних офісів і структурних підрозділів, проходження практики з перспективою спільної розробки програм інтенсивного навчання. Спостерігаються спроби створення корпоративних університетів. Водночас ці заходи поки що не є системно пов'язаними і не забезпечують повного охоплення початкового етапу формування практичних навичок студентів до отримання диплома за відповідною спеціальністю. Тому очевидно, що необхідно розширювати у ній масштаб, не обмежуючи вибірковими кроками навчання, а охоплювати базову освіту, яка має бути доступною для всіх майбутніх випускників ЗВО. Це створить належні стартові умови для працевлаштування й безперервному оновленню знань, зокрема завдяки участі у практичних заняттях на базі підприємств, опанування інноваційних технологій, сучасних методів і процесів діяльності, які набувають дедалі більшого значення в суспільстві. Мова йде про зміну традиційної організації підготовки майбутніх фахівців із вищою освітою на практично-орієнтовану професійну освіту, яка забезпечує максимальне наближення набутих компетентностей і професійних умінь до потреб суб'єктів господарювання.

Створення найголовнішого потенціалу розвитку суспільства – професійно-кваліфікаційного ресурсу працівників із вищою освітою – відбувається у сфері спільної діяльності ЗВО і суб'єктів господарювання. Між ними формуються переважно соціальні відносини як між суб'єктами надання професійних, науково-теоретичних й методологічних знань і як між суб'єктами споживання знань, їх практичного наповнення й надання можливостей для подальшого інноваційного розвитку. В умовах постійної зміни факторів зовнішнього середовища потреба в поглибленні соціальних інтересів, визначенні їх змісту, зв'язків соціальної взаємодії, її форм і методів

істотно зростає, що потребує для свого вирішення залучення широкого кола учасників.

Для аналізу сучасного стану цієї проблеми і визначення шляхів її вирішення доцільно застосовувати метод соціального партнерства, який дозволить визначити спільні соціальні інтереси і спільні дії щодо їх реалізації. Це передбачає виокремлення й систематизацію комплексу багатоаспектних дій, спрямованих на вирішення проблеми, розкриття взаємозв'язків і визначення механізмів спільної реалізації.

Партнерство є інституційною формою співучасті у вирішенні спільних питань. Його концепція і ідеї розкривають зміст соціальної взаємодії і врегулювання соціально-трудових відносин. Партнерство відіграє роль інструменту організації конструктивної взаємодії партнерів, сприяє поглибленню комунікативних процесів і об'єднанню зусиль для задоволення соціальних потреб суспільства та досягнення соціального ефекту. Для реалізації соціальних інтересів розширюється мережа партнерських відносин між суспільними інститутами і бізнесом, що забезпечує ефективне досягнення їхніх соціальних цілей.

Поглиблення соціальних відносин і розвиток соціального партнерства стали важливим чинником формування в суспільстві явищ корпоративності та корпоративізму, їхньої взаємодії і взаємообумовленості. Це створило умови для розширення можливостей застосування методу соціального партнерства, який набув нової якості й почав розглядатися вже як метод соціально-корпоративного партнерства. Ідеологія корпоративізму і корпоративності праці передбачає спільну діяльність, що виходить за межі закріплених обов'язків. Відносини корпоративізму і корпоративності ґрунтуються на гармонізації соціальних інтересів, спільній соціальній відповідальності та наявності ефективних механізмів соціальної взаємодії. Їх поєднання стає засадничою основою для підвищення результативності співпраці в межах соціально-корпоративного партнерства. Таке сполучення не має нічого спільного із корпоративною економічною співпрацею в бізнесі, яка функціонує як система взаємодії і управління власним капіталом заради

отримання прибутків, яка потребує фінансових витрат. Втім результати соціально-корпоративного партнерства сприяють роботі корпорацій, які використовують власний капітал і отримують прибутки.

Починаючи з 2010 р. концепція «корпоративної соціальної відповідальності» (КСВ) набула поширення в Україні. Вона являє собою комплекс розв'язання наявних соціальних проблем, інтегрований у комерційну діяльність бізнесу та закріплений як загально прийнятна практика. До її впровадження долучилась більшість компаній. Сутність і призначення КСВ полягає у «дотриманні високих стандартів операційної та виробничої діяльності, соціальних стандартів та якості роботи з персоналом, мінімізацією шкідливого впливу на навколишнє середовище тощо, з метою вирівнювання існуючих економічних і соціальних диспропорцій, створення довірливих взаємовідносин між бізнесом, суспільством і державою» [1, с. 9] і впливає на величину прибутку суб'єктів господарювання.

На відміну від КСВ соціально-корпоративне партнерство (далі – СКП) та його очікувані результати не інтегруються у фінансові показники діяльності корпорацій і безпосередньо не впливають на їх прибутковість, хоча низка характеристик КСВ і СКП є спільними (добровільність, орієнтація на користь, спрямованість на розвиток соціальних процесів та ін.). Концепція соціально-корпоративного партнерства не має достатнього поширення і впровадження, але використання її можливостей може реалізувати нові значні резерви для підвищення ефективності діяльності соціальних державних установ, організацій і суб'єктів господарювання й надати новий імпульс розвитку їх відносин із бізнесовими структурами. Одним із таких напрямів може стати її впровадження у сферу організації співпраці ЗВО і суб'єктів господарювання, які зацікавлені в поповненні свого професійно-кваліфікаційного потенціалу фахівцями з вищою освітою. Але механізм розроблення і застосування погоджених стратегій співпраці є недостатньо опрацьованим, що вимагає продовження досліджень у цьому напрямі.

Соціально-корпоративний метод співпраці може стати потужним інструментом й ефективним важелем впливу на якість і швидкість підготовки

фахівців в умовах налагодження соціально-корпоративного партнерства і співпраці ЗВО із суб'єктами господарювання з метою підвищення практичної підготовки майбутніх фахівців, прискорення й поглиблення опанування ними практичних компетенцій і навичок. Цей метод є основою спільного формування професійного потенціалу розвитку країни та забезпечення високих соціальних цінностей, що мотивує до поглиблення діалогу між освітою з бізнесом, формування чітких вимог до фахівців і підвищення соціальної відповідальності учасників щодо розширення можливостей професійно-кваліфікаційного зростання суспільства.

Мета, призначення та зміст спільної діяльності, нормативно-методичні засади, вибір організаційної структури і схем спільної діяльності, перелік процесів створення їх логічного взаємозв'язку та інші умови соціальної співпраці повинні обговорюватися і закріплюватися у відповідних договорах про соціально-корпоративне партнерство, а також в положеннях створюваних структур спільної діяльності, які є цілісними самостійними об'єктами, підпорядкованими співпрацюючим ЗВО і суб'єктам господарювання.

В Положенні про проведення практики студентів вищих навчальних заходів України систематизовано розглянуті види практик (навчальна, технологічна, експлуатаційна, конструкторська, педагогічна, економічна, науково-дослідна та ін.) залежно від конкретної спеціальності чи спеціалізації, їх форми, тривалість, терміни й умови проведення [4]. Вимоги до рівня знань об'єднані в наскрізних програмах та інших навчально-методичних документах надання знань. Водночас організаційні форми і зміст навантаження практичної підготовки студентів ЗВО поки залишаються типовими, розробленими ще у 90-ті роки. Хоча вони систематично переглядаються та доповнюються, їхній зміст для сучасних вимог до випускників ЗВО є недостатнім для формування повного набору практичних навичок, необхідних для самостійної роботи одразу після завершення навчання з повною відповідальністю за очікувані результати та ефективність своєї діяльності. На жаль, сьогодні підприємства, продовжуючи

наголошувати на потребі у кваліфікованих фахівцях із сучасними інноваційними знаннями та практичним досвідом, недостатньо активно залучені до студентських практик, зокрема переддипломних. Можливості взаємокорисного обміну теоретичними, методичними, методологічними та практичними професійними знаннями між ЗВО і суб'єктами господарювання залишаються недовикористаними. Водночас без формування передумов досягнення ефективного економічного та соціального інноваційного розвитку, а також відновлення економіки країни в умовах післявоєнного періоду неможливо без підвищення ресурсного професійно-кваліфікаційного потенціалу випускників, готуємих ЗВО.

Створення ефективних процесів СКП ЗВО із суб'єктами господарювання спрямоване на активну участь останніх у професійному навчанні студентів та на орієнтацію вищої освіти на практичну підготовку майбутніх фахівців. Така співпраця дає суб'єктам господарювання змогу швидко опанувати науково-методичний інструментарій власної діяльності, беручи участь у практичній підготовці студентів. Організація такої взаємодії підвищить також соціальний захист випускників і сприятиме їхньому працевлаштуванню одразу після завершення навчання. Особливістю організації такої співпраці є те, що вона розширить змістовний, соціальний та організаційний контент підготовки фахівців, не пов'язуючи цю діяльність із прямими фінансовими витратами суб'єктів господарювання.

Розширення спільних інтересів у підготовці фахівців з вищою освітою, що передбачає одночасну участь студентів, фахівців та викладачів відповідних спеціальностей ЗВО, вимагає реалізації відповідних заходів для проведення практичного навчання.

Реальне покращення практичного навчання випускників ЗВО можливе шляхом впровадження процесу практико-орієнтованої підготовки із застосуванням нового ефективного формату партнерства із суб'єктами господарювання на основі застосування методу СКП. Цей метод передбачає добровільний вибір спільної сфери діяльності, що виходить за межі визначених державою зобов'язань бізнесу та може створюватись в усіх

сферах діяльності. Слід зазначити, що в умовах сучасної економіки України спостерігається зростання прагнення суб'єктів господарювання і органів публічної влади об'єднувати зусилля для розвитку виробничих і соціально-економічних процесів. Саме такий підхід може підвищити ефективність практичної підготовки майбутніх фахівців уже під час їхнього навчання у ЗВО. Упровадження СКП дозволить побачити реальний внесок ЗВО, суб'єктів господарювання і держави у розвиток соціальної сфери і соціальної співпраці як одного із джерел формування людського капіталу України. Це створить умови для реалізації можливостей їх подальшої співпраці на основі договорів СКП, де будуть визначені мета, перелік спільних заходів, взаємовідносини та взаємовідповідальність за підготовку фахівців майбутнього.

Конкретизація об'єднувальних зусиль, організація і реалізація практичної професійної підготовки сучасних і майбутніх фахівців вимагає проектування цього процесу і створення умов для його реалізації. Для розвитку СКП між ЗВО і суб'єктами господарювання, консолідації і взаємодії необхідно визначити низку заходів щодо проектування і впровадження цього процесу, визначити його зміст, послідовність дій, строки виконання і критерії оцінювання якості й результативності. Складники цього процесу повинні включати чіткий перелік, послідовність і зміст необхідних дій: що, як і хто, буде робити для її побудови і реалізації; як раціонально спроектувати і реалізувати процес спільної праці; яких вимог дотримуватись; який інноваційний зміст закладати в процес. Відповіді на ці питання забезпечать консолідацію зусиль та взаємодію ЗВО і суб'єктів господарювання, розкриють зміст об'єднувальних зусиль і організацію спільної діяльності заради якості практичної підготовки фахівців сьогодні і в майбутньому. Проектування процесу має починатися з побудови схеми створення інформаційного середовища спільного інституційного структурного підрозділу навчання (рис. 1).



Рис. 1. Укрупнена структура інформаційного середовища спільного інституційного структурного підрозділу для практично-орієнтованого навчання студентів ЗВО

Процес організації співпраці партнерів повинен мати узгоджений зміст, спільну використовуєму і інтегровану структуру реалізації. Тому кожен його етап повинен бути узгодженим і спільно виконуємим. Схематично модель процесу представлена на рис. 2. Операції, описані в пунктах № 1–6, розробляємо представниками ЗВО і суб’єктів господарювання, здійснюються одночасно і паралельно узгоджуються. Подальші операції по проектуванню інтегрованого процесу проведення практичних занять (пункти № 7, 8, 9, 10) розробляються і виконуються спільно.

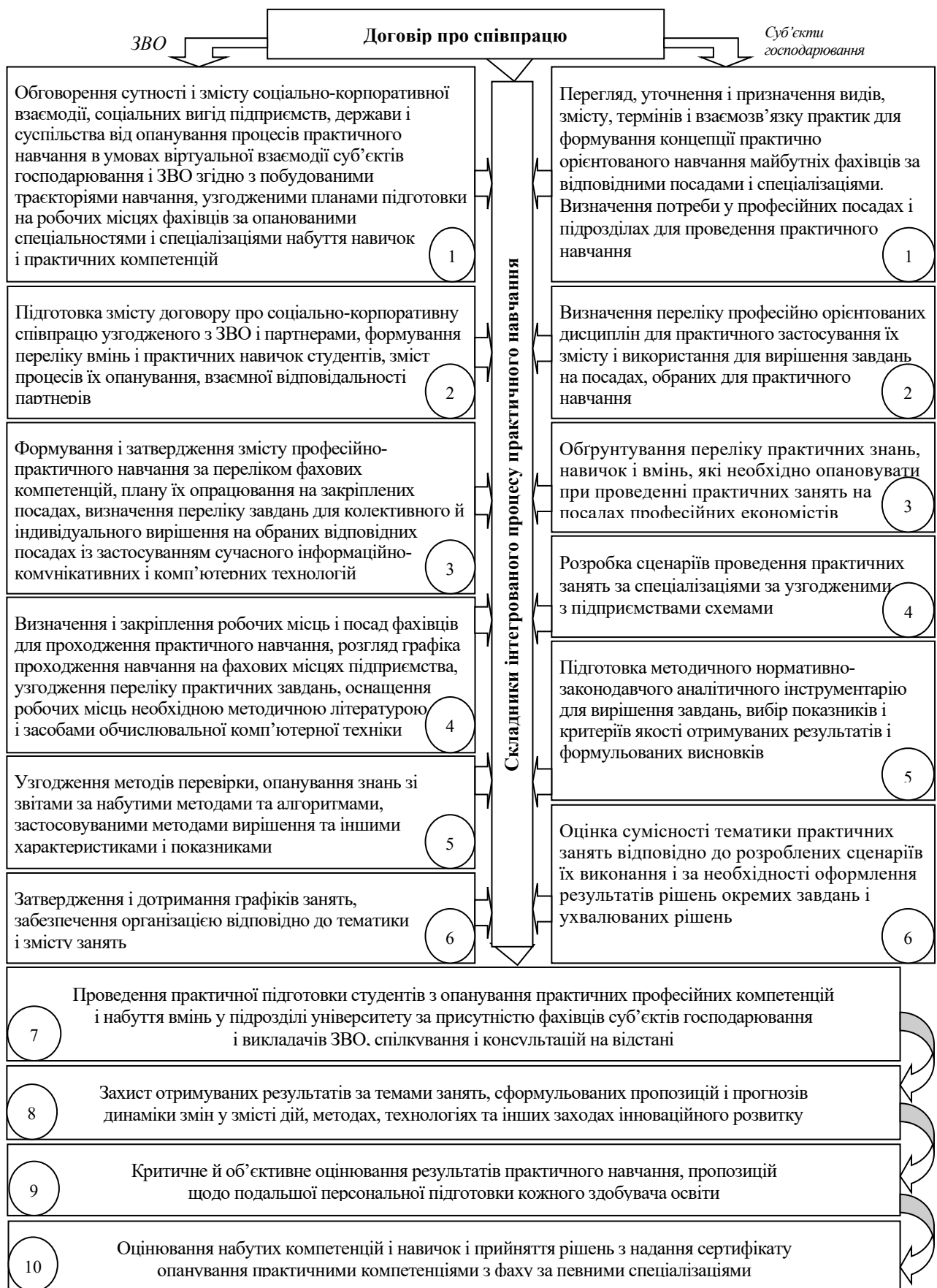


Рис. 2. Організаційна схема побудови інтегрованого процесу практично-орієнтованого навчання студентів

Модель ґрунтується на застосуванні методу СКП і співпраці ЗВО і суб'єктів господарювання. Вона представлена змістом операцій інтегрованого процесу і послідовністю здійснення практичного навчання, яке формується партнерами разом. Водночас кожен з них відповідає за якість своєї частки праці і відповідних операцій.

Висновки. На сучасному етапі напрями професійних інтересів і взаємообмін знаннями науковців і практиків суттєво розширюється. В їхній діяльності змінюється структура, технологія, вимоги і напрями використання професійних знань, що підвищує потребу в їх ефективному застосуванні, а також використанні, відповідальність за їх якість і конкурентоспроможність.

Тісна співпраця та комунікація між ЗВО і суб'єктами господарювання у сфері професійно-економічної діяльності, спільна сумісна практична підготовка та участь у процесах практичного навчання студентів у виконанні окремих робіт (хоча і в різних ролях) забезпечують більшу обґрунтованість розв'язання завдань і сприяють підвищенню рівня практичної адаптованості майбутніх фахівців для виконання практичних завдань. Більш тісна і системна співпраця представників суб'єктів господарювання в процесі практичного навчання знижує рівень недовіри й підвищує повагу до професійних знань випускників ЗВО. Водночас це створює додаткові можливості суб'єктів господарювання щодо оперативного впровадження у власну діяльність інноваційних теоретико-методологічних підходів до розв'язання ключових стратегічних завдань. Така співпраця також поглиблює розуміння доцільності взаємодії із ЗВО стосовно опанування майбутніми випускниками інноваційного змісту професійних дисциплін, їх знанневого контенту та методологічного інструментарію для подальшого практичного застосування.

Для ефективного практичного застосування соціального корпоратизму необхідним є більш глибоке осмислення його принципів, умов формування та реалізації, побудови інтегрованого механізму співпраці, консолідованого об'єднання процесів його здійснення. Потребує впровадження комплекс

відповідних знань щодо формування корпоративної й організаційної культури, а також конкурентного іміджу бізнесових та інших структур, учасників партнерства. Важливою є безпосередня підтримка держави, її участь у розвитку цього виду партнерства та його передбачення у складі заходів статусних, нормативних, методологічних, мотиваційних та інших заходів.

Проведене дослідження є продовженням ряду напрацювань автора [5; 6; 7; 8], воно дозволило отримати відповіді на низку додаткових змістових, методологічних та організаційних питань стосовно визначення напрямів, траєкторій і змісту скоординованих дій ЗВО і суб'єктів господарювання у вирішенні проблеми поглиблення практичної підготовки фахівців із вищою освітою, насамперед на рівні регіонів. Сформовано чітке уявлення про невикористані можливості спільної участі ЗВО і суб'єктів господарювання у забезпеченні практико-орієнтованої підготовки фахівців шляхом застосування методу СКП, розвитку організаційних форм їх діяльності, що супроводжуються нормативно-правовою, інституційною та організаційною підтримкою з боку відповідних органів влади.

У процесі практичного навчання, організованого учасниками СКП, своєчасно виявлятимуться прогалини в підготовці фахівців, а також створюватимуться умови для кращого розуміння вимог суб'єктів господарювання до випускників ЗВО і для набуття майбутніми фахівцями практичних знань і навичок. Це сприятиме підвищенню рівня використання знаннево-наукового професійного потенціалу держави і розвитку професійно-кваліфікаційного потенціалу завдяки спільній діяльності ЗВО і бізнесу.

Застосування принципу СКП шляхом побудови спільної економічної структури практичного навчання у віртуальному середовищі, де освітній процес відбуватиметься за участю провідних фахівців суб'єктів господарювання, надасть потужний імпульс підвищенню якості практичних знань, які набувають випускники ЗВО.

Запропонована модель соціально-корпоративного партнерства між ЗВО і суб'єктами господарювання у сфері практичної підготовки майбутніх фахівців не передбачає втручання ЗВО в економічну діяльність партнерів, а лише формує нові методологічні, управлінські й організаційні засади підготовки та проведення практичних занять, спрямованих на опанування студентами практичними компетенціями і навичками їх застосування паралельно з навчанням у ЗВО.

СКП формує нові можливості до опанування, осмислення й ідентифікації інноваційної модернізації поглиблення процесів економічних функцій із застосуванням ІІТ, нових додаткових інтелектуальних і віртуальних систем тощо, створюючи умови для прискорення оновлення традиційних методів і процесів економічної діяльності за вимогами часу. Воно сприятиме формуванню нових способів економічного мислення, появи нових поглядів стосовно комбінування і послідовності здійснення технологічних та організаційних операцій управлінської діяльності, їх реалізації в інформаційному полі сучасних господарських комунікацій.

Така форма співпраці поглибить зміст спільних дій соціально-корпоративних партнерів, підвищить практичну спрямованість, поглибить взаєморозуміння і взаємодопомогу між усіма його учасниками.

Пряме спілкування майбутніх випускників у період навчання з практикуючими фахівцями відповідної професії та спеціалізації сприятиме ширшому впровадженню необхідних знань у суспільстві, поглибленню й розвитку соціальних інтересів, формуванню нових цілей діяльності, визначенню шляхів їх досягнення на основі творчої співпраці.

Для фахівців підприємств створюються умови для швидкого ознайомлення з новими науковими та науково-методологічними знаннями, які надаються студентам ЗВО, зокрема у сфері управлінських функцій та визначення професійних обов'язків у процесах економічної модернізації. Це відкриває можливості для більш глибокого практичного опрацювання наукових досягнень.

У разі застосування запропонованої моделі організації співпраці суб'єктів господарювання і ЗВО зміст професійно орієнтованих дисциплін формуватиметься максимально наближеним до практичних технологій їх використання і повніше відображатиме їх зв'язки з іншими дисциплінами в контексті міждисциплінарного узагальнення.

Для набуття окреслених творчих можливостей співпраці і створення нової структури в системі ЗВО необхідне ґрунтовне практичне опрацювання в межах спеціального науково-методичного проєкту.

Формування спільної структури практичного навчання у ЗВО посилить увагу до партнерських відносин із суб'єктами господарювання, розширить їх власні і спільні інтереси, об'єднає зусилля для створення умов їх реалізації. Визначальним чинником стане виваженість і надійність планування практико-орієнтованої підготовки фахівців для поточного і майбутнього періодів їх діяльності з урахуванням наявних вимог і очікуваних майбутніх вигід.

Література

1. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінські практики: підручник / Саприкіна М.А., Ляшенко О., Саєнсує М.А. та ін.; за наук. ред. Редькіна О. С. Київ: Фарбований лист, 2011, 480 с. URL: https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/11/book_2011-1.pdf

2. Реформування системи освіти для запобігання трудовій міграції: монографія / за заг. ред. С.В. Леонова, В.В. Боженко. Суми: Сумський державний університет, 2021. 218 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8b354c4e-5e1c-4110-96fed7302871598/content>

3. Державно-приватне партнерство: навч. посіб. / ред. Н. В. Піроженко Київ: Навчально-методичний центр «Консорціум з удосконалення менеджмент освіти в Україні», 2016. 404 с.

4. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України: затверджено Наказом Міністерства юстиції України № 93

від 8 квітня 1993 р. (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text>

5. Бобровська О. Ю. Формування моделей корпоративного управління в муніципальному менеджменті: навч. посіб. Дніпродзерж.: ДДТУ, 2010. 313 с.

6. Бобровська О. Ю. Методичні засади корпоративного управління соціальною сферою: навч. посіб. Дніпродзерж.: ДДТУ, 2010. 262 с.

7. Бобровська О. Ю., Бобровський О. І. Побудова корпоративного інформаційного середовища діяльності органів влади як крок інноваційних зрушень в управлінні економікою. *Ефективна економіка*, 2026. № 4. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.4.12>

8. Бобровська О.Ю., Бондаренко Л.І. Організаційна трансформація органів влади як шлях підвищення ефективності управлінської діяльності щодо оновлення економіки України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 2026. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2026.4.3>

References:

1. Saprykina, M.A, Liashenko, O. and Saiensus, M.A. (2011), *Korporatyvna sotsial'na vidpovidal'nist': modeli ta upravlins'ki praktyky* [Corporate Social Responsibility: Models and Management Practices], Farbovanyj lyst, Kyiv, Ukraine, available at: https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/11/book_2011-1.pdf (Accessed 05 May 2026).

2. Lieonov, S.V. and Bozhenko, V.V. (2021), *Reformuvannia systemy osvity dlia zapobihannia trudovij mihratsii* [Reforming the Education System to Prevent Labor Migration], Sums'kyj derzhavnyj universytet, Sumy, Ukraine, available at: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8b354c4e-5e1c-4110-96fe-ed7302871598/content> (Accessed 05 May 2026).

3. Pirozhenko, N. V. (2016), *Derzhavno-pryvatne partnerstvo* [Public-Private Partnership], Navchal'no-metodychnyj tsentr «Konsortsium z udoskonalennia menedzhment osvity v Ukraini», Kyiv, Ukraine.

4. Ministry of Justice of Ukraine (1993), “Regulations on the practice of students of higher educational institutions of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text> (Accessed 05 May 2026).

5. Bobrovs'ka, O. Yu. (2010), Formuvannia modelej korporatyvnoho upravlinnia v munitsypal'nomu menedzhmenti [Formation of corporate governance models in municipal management], DDTU, Dniprodzerzh., Ukraine.

6. Bobrovs'ka, O. Yu. (2010), Metodychni zasady korporatyvnoho upravlinnia sotsial'noiu sferoiu [Methodological principles of corporate governance in the social sphere], DDTU, Dniprodzerzh., Ukraine.

7. Bobrovs'ka, O. Yu. and Bobrovs'kyj, O. I. (2026), “Building a corporate information environment for government activities as a step towards innovative changes in economic management”, *Efektivna ekonomika*, vol. 4. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.4.12>

8. Bobrovs'ka, O.Yu. and Bondarenko, L.I. (2026), “Organizational transformation of government bodies as a way to increase the efficiency of management activities in renewing the economy of Ukraine”, *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2026.4.3>

Отримано редакцією журналу / Received: 10.05.26

Прорецензовано / Revised: 20.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26